
Bygnings- og eiendomsdata

Fylke:	Oslo
Kommune:	301/Oslo kommune
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning, tollsted
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning, tollsted
Foreslått vernekategori:	Verneklasse 1, fredning
Totalt antall bygg:	3

Bygningsoversikt, omfang vern

Byggnr	Byggnavn	Oppført	Verneklasse	Omfang	GAB nr	Gnr/Bnr
6607978	Schweigaardsg. 15 Kontorbygg	1919 - 1926	Verneklasse 1, fredning	Eksteriør/Interiør	80610173	234/20

Vern kompleks

Formål:	Verne det tidligere Oslo jernbanetollsted som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i Oslos bybilde.
Begrunnelse:	Bygningen har vært ramme om viktige og skiftende deler av Tollvesenets virksomhet og har dessuten rommet mange andre statsetater. Den er forholdsvis godt bevart utvendig, mens det innvendig er foretatt mange nyinnredninger som har demonstrert den opprinnelige søylekonstruksjonens tilsiktede tilpasningsdyktighet overfor skiftende endringsbehov. Enkelte partier med opprinnelige interiører peker seg likevel ut for vern.
Omfang:	Eksteriør og opprinnelige, bærende konstruksjoner. Interiører: Hovedtrapp og personaltrapp samt sone med korridorer og tilstøtende kontorer i 3. og 6. etasje.

Beskrivelse kulturmiljø

Bygningen inngikk opprinnelig i NSBs østbanestasjons nærmiljø med lastespor og lasteramper på sydsiden. For øvrig var det blandet nærings- og boligbebyggelse i nabolaget. Utstrakt nybygging siden 1970-årene har endret omgivelsene med ny bygning for Oslo S (1987), Postgirobygget (1975, 2003) som er tollbyggets nabo mot vest og Galleri Oslo (1989) som er nabo langs hele den andre siden av Schweigaards gate. På østsiden er nye kontorblokker oppført 2008-2009, bl.a. Skattens Hus. På sydsiden er jernbanetollstedets lasteramper delvis revet vinteren 2008 og tomten etter de tidligere rampene med tilførselspor skilt ut som gnr 234/72. Her er i 2009-2010 oppført nytt kontorbygg tett inntil den eldre bygningen. Dette skjermer den tradisjonelle kontakten med jernbanens sporområde som var vesentlig for bygningens plassering. Utbyggingen i Bjørvika ("barcode"-bygningene) er siden 2008 i ferd med å skjerme disse eiendommenes tradisjonelle synskontakt også med havnen og fjorden.

Eiendomshistorikk

Tomten ligger mellom Schweigaards gate og sporområdet til Oslo S, og grenser i vest til Akerselva som senere er blitt overbygget. Grunnen består av oppfylt masse fra bordtomtene langs Grønland. Planene for anlegget går tilbake til 1915 og skyldtes plassproblemer ved jernbanens daværende Østbanestasjon der Tollvesenet hittil hadde hatt lokaler for sin virksomhet knyttet til jernbanefrakt. Det ble i 1918 dessuten bestemt at bygningen skulle romme Tollvesenets pakkepostavdeling som måtte vike plass for det nye hovedpostkontoret i Prinsens gate. Deretter fant man ut at det ville være mest økonomisk for fremtidige utvidelser å utnytte den nye byggetomten fullt ut med å gi bygningen så mange etasjer som grunnen forsvarlig kunne bære. De foreløpig overfløydige rom skulle leies ut til statlige institusjoner og private. (Toldbladet desember 1927, s. 189-90.)

Tomten tilhørte ved oppførelsen Norges Statsbaner. (St. med. nr. 10 1928). Hjemmelshaver for både tomt og bygning i 2008 er Entra som overtok bygningen ved opprettelsen i 2000.

Verneverdige bygg

Byggnr: 6607978
GAB nr: 80610173
Navn: Schweigaardsg. 15
Kontorbygg
Oppført: 1919 - 1926

Schweigaards gate 15 sett fra sør. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Schweigaards gate 15 med omgivelser. Man skimter det senere revete lave, hvite tilbygget "Sibir" for enden av bygningen og de likeledes revete og delvis overdekkete lasterampene ut mot sporområdet.. Foto: R. Westernes, TAD 2005.

Schweigaards gate 15 sett fra nordvest. Opphavsrett: Entra.

Schweigaards gate 15 sett fra sydvest. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

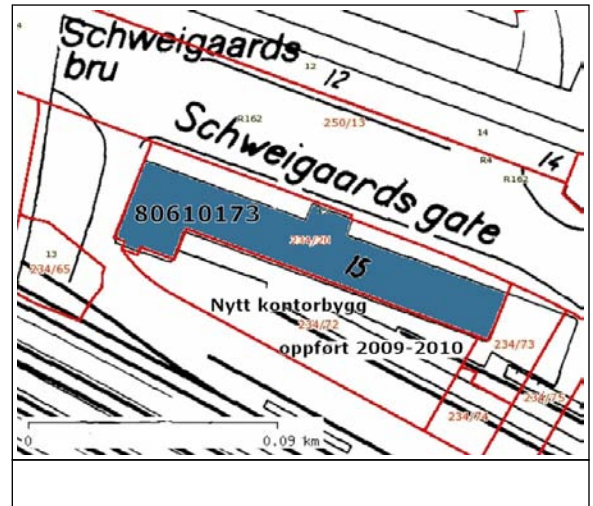
Schweigaards gate 15 sett fra nordvest ca 1925 rett før fullføring. Akerselva i forgr. ble senere overdekket. Opphavsrett: Fotograf Væring. Riksantikvarens arkiv.

Schweigaards gate 15 sett fra luften ca 1930-40. Foto: Fjellanger Widerøe. Opphavsrett: Oslo byarkiv.

Bygnings- og eiendomsdata

Ansvarssted/etat:	ENTRA
GAB nr:	80610173
Gnr/bnr:	234/20
Oppført:	1919 - 1926
Byggherre:	Tollvesenet
Arkitekt:	Henry Bucher, fasadene av August Nielsen og Harald Sund
Opprinnelig funksjon:	Offentlig forvaltning
Nåværende funksjon:	Offentlig forvaltning
Bygningsart:	Tollbod
Regulering:	Regulert: Reguleringsplan, Spesialområde bevaring (kontor).
Vernestatus:	Regulert til Spesialområde for bevaring etter Plan- og bygningsloven § 25.6 Annet vern: Registrert som bevaringsverdig på Byantikvarens Gule liste

Sammendrag bygningsbeskrivelse

Meget stort bygningsvolum, ca 140 m langt, oppført i moderne konstruksjon for sin tid med plasstøpt armert betong som gir stor fleksibilitet i innredningen. Består av et midtre hovedvolum i 5 etasjer og loft med mindre deler i begge ender en etasje lavere, det meste av bygningen dessuten med mansardetasje. Innkledd i fasader med stilpreg typisk for tiden rundt 1920 med stilisert og forenklet nordisk nyrenessanse/nybarokk der en forholdsvis sparsom og rettlinjert ornamentering er murt i tegl. 1. etasje der det tidligere var mange pakkhusporter, er artikulert med lisener og noen steder med pilastre. Utsmykningen for øvrig er konsentrert om gesims med stiliserte konsoller, gavler med volutter og bekroninger med løver, våpenskjold og urner, men spesielt de tre individuelt utformede trappetårn mot Schweigaards gate. Vestre ende har en mindre tverrfly i rett vinkel med hovedvolumet. Fra begynnelsen av tekket med skifer og forsynt med kobberbeslag og kobberrenner. Plasstøpt armert betong i bæresøyler og dekker, mens ytterveggene er murt i tegl uten puss. Kjelleren består av en vannrett kasse av armert betong der vegger og gulv er støpt i ett, og er fundamentert på 9 m lange pæler. I kassen er asfaltert ullpapp innstøpt som fuktisolering. Innvendige vegger oppover i bygningen er i (ildfast) slaggbetong, heissjakter og lignende av rabbitspuss. Gulvene var opprinnelig belagt med masterbuilderbelegg og i kontorer mv. med linoleum. Bygningen var videre delt i fire avdelinger av brannvegger med selvlukkende dører. Opprinnelig var det to hovedtrapper og tre bitrapper, alle i eget ildsikkert trappehus. Det var 15 vareheiser, tre personheiser, tre dokumentheiser og tre paternosterheiser for pakke- og godstransport. Sanitæranlegg besto av badrom i kjelleren, wc i alle etasjer ved trapp 2 og 5 samt vann og vask i mange rom i alle etasjer. Vannbasert sentralvarmeanlegg. (St. med. nr. 10 1928).

Konstruksjonen med bæresøyler erstattet bærevegger hvilket gjør det mulig hurtig og billig at foreta hvilken som helst forandring i indredningen. Bygningen var fra begynnelsen av seksjonert med tre brannvegger der det var selvlukkende ildsikre dører, i en del pakkhusarealer med skyvedører regulert av lettsmeltelige metallstykker. (Tollbladet desember 1927 s. 190).

Sammendrag bygningshistorie

Bygningen ble planlagt for full utnyttelse av tomten, med utvidelsesmuligheter for fremtidig økende trafikk. I mellomtiden skulle overskytende arealer leies ut til statsinstitusjoner og private. Leietakere var bl.a. Posten, NSB, Riksrevisjonen og Statistisk sentralbyrå, mens et privat spedisjonsfirma leide lager i kjelleren. Pakke- og varebehandling foregikk opp gjennom etasjene med lager øverst for både Posten i vestre del og Tollvesenet i østre del mens Tollvesenet også hadde lager for større jernbanegods i 1. etasje. Kontorene lå hovedsakelig i midtpartiet. Tollskolen og Tollaboratoriet hadde og har fremdeles i 2008 lokaler i 6. etasje. (Tollbladet desember 1927 s. 190).

Den meget store og fleksible bygningsstrukturen har gjennom årene gjennomgått mange endringer av bruk og innredning, størst trolig ved innflytting av Tolldirektoratet og lokaladministrasjonen i 1960 og av Avgiftsdirektoratets personale som ble innfusjonert i 1974. Dette kunne skje som følge av stadig redusert vare- og pakkebehandling, og denne kontoriseringen av tidligere arealer for vare- og pakkebehandling ble sluttført ved nyinnredningene av 1. etasje i østre og vestre ende rett før og etter år 2000.

Bygningshistorikk

1919	1926	<p>Fra begynnelsen av brukte tollvesenet 8902 kvm av bygningens totalt ca 20.000 kvm, mens 3190 kvm var utleide til statsinstitusjoner og private og 2625 kvm sto ledig. 6054 kvm var fellesarealer som korridorer, trapperom, heiser, wc, bad mv. Tollvesenets kontorer var i midtre del 2., 3. og 4 et. I 1. et. var tollekspedisjonen for jernbanegods i østre del og for Postvesenets pakkepost i vestre del. Det var reservert plass for tollaboratorium, tollerskole og tollmuseum. (St. med. nr. 10 1928).</p> <p>Opprinnelige elementer beskrevet i Toldbladet desember 1927 s. 189-93: Bygningens disposisjon og innredning var fra første stund planlagt av arkitekt Henry Bucher, mens fasadeutformingen ble utredet i en konkurranse i 1920 der arkitektene August Nielsen og Harald Sund vant og fikk oppdraget. Den lange byggetiden skyldtes mange avbrudd pga. streiker. Tollvesenet, Posten og jernbanen disponerte hele 1. og 2. og 3. etasje, mens utleiearealene var i kjelleren og de øvre etasjene. Både Tollvesenets og Postens pakke- og vareavdelinger i henholdsvis østre og vestre ende av bygningen gikk opp gjennom etasjene forbundet av de mange heiser for personer, varer og dokumenter. Tollvesenet hadde lager for større jernbanegods i vestre del av 1. etasje. Ellers var det i hovedsak ekspedisjons- og behandlingsrom i 2. og 3. etasje og lager i 4. og 5. etasje. I midtfløyen mellom disse vare- og pakkeavdelingene hadde Tollvesenet kontorer med kasserer i 2. etasje mens det i 3. etasje var kontorer for distriktstollinspektøren og overtollkontrolløren for varebehandling m.fl. og i 4. etasje for pakkhusforvalter og for statsrevisjonens stedlige avdeling. I kjelleren var det lager for bortleie, sentralvarmeanlegg og garderobe for funksjonærer samt deres badeanlegg med karbad og dusj. I 6. etasje var det kantine med kjøkken, hvor der i frokostpausen kan faaes utlevert varmt vand til tilberedning av kakao og te, likesom der for en rimelig pris faaes servert kaffe og melk m.v. Bygningen hadde elektriske ur styrt fra et sentralt urverk (mange fremdeles bevart i 2008, men med nyere urverk; hoveduret i tolldirektørens kontor i 4. etasje.).</p>
1941		Oppført et lett lagerskur i trekonstruksjon, i en etasje som tilbygg til østre endevegg, overdekket av tre parallelle saltak (St. meld. nr. 10 1949). Tilbygget ble kalt Sibir. Det var angivelig tegnet ved et arkitektkontor i Berlin og skal ha hatt en spesiell, lett takkonstruksjon av tre i små dimensjoner. Revet ca 2005-2008.
1950		Bygningen rommet nå kontorer for jernbanetollstedet med ekspedisjons- og lagerrom og var sete for Sønnefjelske Grensetolldistrikt. Dessuten var det lokaler for Postverket, NSB, Riksrevisjonen og Statistisk Sentralbyrå samt et privat spedisjonsfirma. Tollskolen og en avd. av Statens tollaboratorium holdt stadig til i 6. et. (Notat 30.3.1950 fra Oslo jernbanetollsted i anledn. Finansdepartets skriv 3.12.1949, kopi hos TAD).
1960		Div. ominnredningsarbeider i 1. et. og for øvrig for å gi plass til Tolldirektoratet og lokaladministrasjonen (St. meld. nr. 10 1962-63).
1972	1979	Kontorlandskap etablert i 3. og 4. et. (angivelig 1972 i følge Entrass verneplan 2004, men trolig noe senere i forbindelse med sammenslåing av toll- og avgiftsdirektoratene fra 1.1.1974.
		Avgiftsdirektoratets 160 ansatte flyttet inn etter sammenslåingen med Tolldirektoratet (angivelig 1977) og det ble foretatt en større ombygging for dette formål. Tollmuseet flyttet ut fra 6 et. til nye lokaler i Stenpakkhuset ved Oslo Sjøtollsted og avga arealer til Tollskolen som senere er flyttet til 3. et. (B. Høiden, Norske tollboder, Oslo 2000).
		Posten flyttet ut av sin godsavdeling i vestre del av 1. et. i 1970-årene og NSB overtok med en godsekspedisjon. I østre del av 1. et. opprettholdt Tollvesenet en stadig redusert tollageraktivitet der det helt i øst var lager for ufortollete varer og beslaglagte og tilbakeholdte kjøretøy. (Statsbygg ferdigmelding 562/1998).
1998	2004	Østre del av 1. et. ombygget og nyinnredet fra lager til kontorer 1998, arkitekter: Riseng og Kiehl AS. Skulle romme Oslo og Akershus tolldistrikt, driftskontoret som måtte flytte fra den nedlagte Fornebu flyplass samt arkiv og postavdeling. Tidligere pakkhusdører erstattet av teglmurte brystninger og nye vinduer tilpasset opprinnelig utforming. Nye hoveddører til gate- og gårds side tegnet med detaljering fra originaltegninger funnet på loftet. Ny resepsjon og sentralbordbetjening innredet vest for hovedinngang fra Schweigaards gate, med rullestolsadkomst via hoveddør fra parkeringsplass på gårds siden. Ny ventilasjonssjakt til nytt aggregatrom på loftet krevde ombygging av toaletter opp gjennom etasjene. Ved innredningen av kontorer i 1. et. var det en målsetting å integrere tidligere preg av rader med store betongsøyler og store vinduer i det nye. Nye kontorer langs ytterveggene fikk lette glassvegger, og div. fellesfunksjoner lagt inne i bygningen. (Statsbygg ferdigmelding 562/1998). Vestre del av 1. et. innredet på lignende måte ca. 2004.
2000		Overtatt av Entra Eiendom.
2006	2008	Det lave lagerskuret Sibir fra 1941 ved østre ende av bygningen, revet ca 2006-2008. Planer for større nybygg for utleie på gårds siden, sammenbygget med opprinnelig bygning i dennes midtakse. Vinnerprosjekt i lukket arkitektkonkurranse, Lund og Slaatto Arkitekter AS. Prosjektet vil bli høyere enn regulert gesimshøyde. Positivt omtalt av Byantikvaren, men med forbehold om div. inngrep og endringer i opprinnelig bygning (brev til arkitektene 27.11.2006). Rommer i 2008 Toll- og avgiftsdirektoratet og div. lokaler for Oslo distriktstollsted. Lasteramper langs gårds siden med takoverbygg revet vinteren 2008.

Vern

Formål:	Verne det tidligere Oslo jernbanetollsted som et arkitektonisk, arkitekturhistorisk og tollhistorisk viktig ledd i norsk historie og i Oslos bybilde.
Begrunnelse:	Bygningen har vært ramme om viktige og skiftende deler av Tollvesenets virksomhet og har dessuten rommet mange andre statsetater. Den er forholdsvis godt bevart utvendig, mens det innvendig er foretatt mange nyinnredninger som har demonstrert den opprinnelige søylekonstruksjonens tilskete tilpasningsdyktighet overfor skiftende endringsbehov. Enkelte partier med opprinnelige interiører peker seg likevel ut for vern.
Omfang:	Eksteriør og opprinnelige, bærende konstruksjoner. Interiør: Opprinnelig veggfast innredning i : 1) trapperom i hovedtrapp (trappehus A midt på bygningen) med tilstøtende vestibyler/forganger i alle etasjer 2) trapperom i personaltrapp (vestligste trappehus B mot Schweigaards gate) med tilstøtende vestibyler/forganger i alle etasjer 3) del av korridorene i 3. etasje (mellom hovedtrapp og personaltrapp) med tilstøtende kontorer og rom 4) del av korridorene i 6. etasje (øst for hovedtrapp) med tilstøtende kontorer og rom.
Vernekategori:	Verneklasse 1, fredning

Interiør

Interiørnr: 0

Interiørnavn: Interiører generelt

Beskrivelse: Interiørene preges i stor grad av konstruksjonenes kraftige bæresøyler og dragere av armert betong som mange steder er helt eller delvis fritt stående eller liggende. Overflatene er for det meste pusset og malt med mange fornyelser gjennom tidene. Store arealer har nyere innredning (spes. tidl. pakkhusarealer i 1. og 2. et.).

Opprinnelige interiører vises i tre fotografier i Toldbladet desember 1927 s. 190-92.

Interiørnr: A

Interiørnavn: Hovedtrapp med vestibler

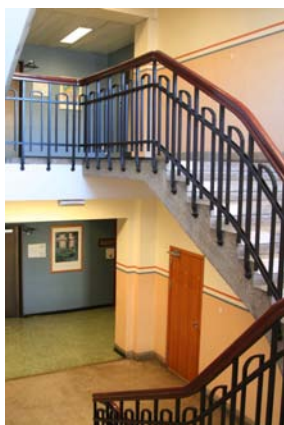
Beskrivelse: Hovedtrappen og Personaltrappen med tilstøtende vestibler er blant de rikest utformete og best bevarte interiørene.

Interiørnr: B

Interiørnavn: Personaltrapp med vestibler

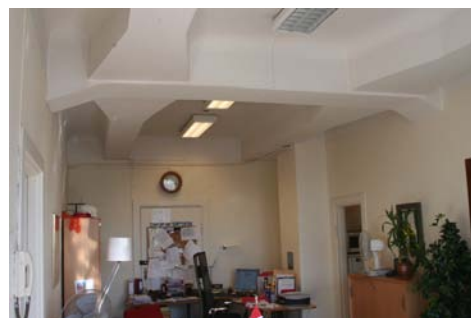
Beskrivelse: Hovedtrappen og Personaltrappen med tilstøtende vestibler er blant de rikest utformete og best bevarte interiørene.

Interiørnr: 300

Interiørnavn: 3. etasje

Beskrivelse: Korridoren i 3. etasje mellom Hovedtrappen og Personaltrappen og tilstøtende kontorer har i stor grad opprinnelig innredning med mange opprinnelige detaljer bevart. Typisk er synlige bæresystemer, og noen kontorer har opprinnelige ur, andre opprinnelig håndvask.

Interiørnr: 600

Interiørnavn: 6. etasje

Beskrivelse: Korridoren i 6. etasje øst for Hovedtrappen med tilstøtende lokaler har i stor grad opprinnelig innredning med mange opprinnelige detaljer bevart. Spesielt bemerkes dører og små trapper opp til høyere gulvnivåer utenfor korridoren.

Interiørnr: Kjeller

Interiørnavn: Generelt

Beskrivelse: Forholdsvis grovt innredet med bruks- og lagerrom. Nyere innredet trimrom. Måleinstrument for grunnvannstand med vektlodd er bevart, men angivelig ukomplett og ute av bruk før 2008.

BYGNING 6607978 Schweigaardsg. 15 Kontorbygg

Kompleks 2480001 Schweigaardsgate 15, Oslo

Schweigaardsgate 15 sett fra nord. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Schweigaardsgate 15 sett fra syd. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Schweigaardsgate 15 sett fra øst. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Trappehusene langs Schweigaardsgate.
Hovedtrapp i midten, personaltrapp t.h. Foto:
J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

BYGNING 6607978 Schweigaardsg. 15 Kontorbygg

Kompleks 2480001 Schweigaardsgate 15, Oslo

Hovedinngangen fra Schweigaards gate. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Trappehus og inngang for personalet fra Schweigaards gate i bygningens vestre del. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Tverrfløyen i vestre del sett fra syd. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

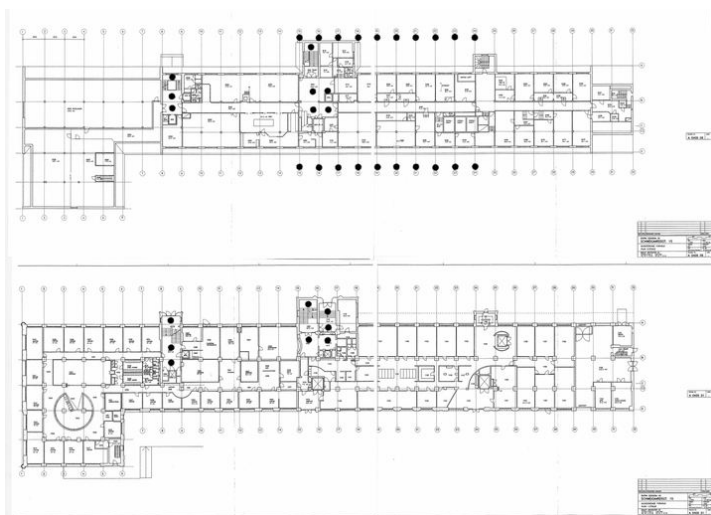
Dør fra lasterampen på sydsiden av tverrfløyen i bygningens vestre del. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

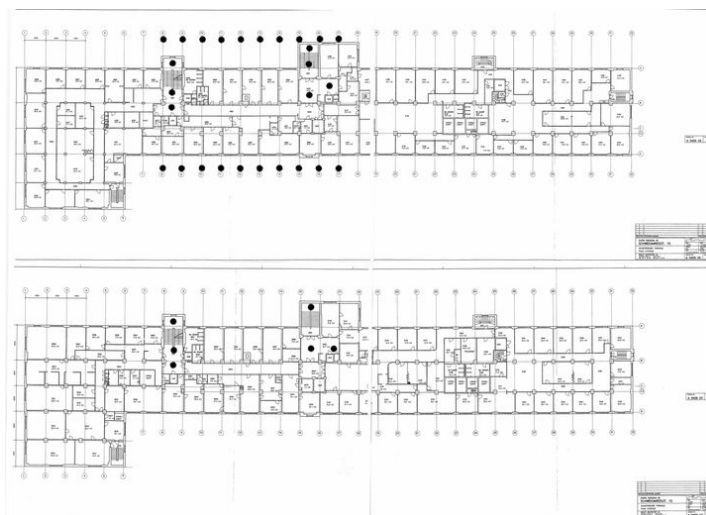
4. et. Tolldirektørens kontor. Det sentrale ur som oppr. drev alle ur i huset via elektrisk overføring. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Typisk kontor i 3. et. preget av kraftige bærekonstruksjoner og med oppr. glassdør som gir lys til korridoren. Her også en oppr. håndvask. Foto: J. Chr. Eldal, NIKU 2008.

Planer 1. og 6. et. (sistnevnte øverst). Soner for interiørfredning er markert med svarte punkter: 2 trapperom med tilstøtende vestibuler i alle etasjer, korridor i del av 6. et. øst for hovedtrapp med tilstøtende arealer på begge langsider. Opphavsrett: Tegningsunderlag Bislet arkitekter 2004.

Planer 4. og 3. et. (sistnevnte øverst). Soner for interiørfredning er markert med svarte punkter: 2 trapperom med tilstøtende vestibuler i alle etasjer, korridor i del av 3. et. med tilstøtende arealer på begge langsider. Opphavsrett: Tegningsunderlag Bislet arkitekter 2004.